

יחידה 18: ראש השנה פרק ב משנה ח

עדות עדים על המולד

במשנה שני סיפורים הקשורים בקבלת עדים על החודש על ידי רבן גמליאל ובמחלוקת עם תנאים אחרים. הסיפור השני ממשיך במשנה הבאה.

משך הוראה מומלץ: שיעור אחד

מטרות

1. הישג **תושב"ע**: התלמיד ידע מי היה רבן גמליאל ומה היה תפקידו.
2. הישג **הבנה ופרשנות**: התלמיד יבין את המקרים שבמשנה ואת מחלוקת רבן גמליאל עם תנאים אחרים. בנוסף, התלמיד יבין היטב את המשל "היאך מעידין על האשה שילדה..."
3. הישג **הבנה ופרשנות**: התלמיד יבין שלרבן גמליאל עיקרון אחד שבא לידי ביטוי בשני הסיפורים, והוא שיש להתייחס לחלק הנכון של העדות (על פי החשבון) הקשור במולד הלבנה, ושאר הפרטים, גם אם אינם מדוייקים, אינם פוסלים מכיוון שכנראה שבהם חלה הטעות. לעומתו חשבו חכמים אחרים שיש להתייחס רק אל העדות ככלל ולפסול אותה אם יש בה סתירה.

גוף השיעור

א. בדרכי חכמנו

המשנה עוסקת ברבן גמליאל דיבנה, נכדו של רבן גמליאל הזקן. גם כאן הבאנו את התרשים המתאר את שושלת הנשיאות, כדאי להתעכב על כך כדי ליצור סדר אצל התלמידים. חשוב שיראו שרבי יהודה הנשיא הוא נכדו של רבן גמליאל דיבנה.

ב. מבנה

המשנה פותחת בתיאור הדרך שבה היה רבן גמליאל בודק את העדים הפשוטים, ועוברת לספר שני מעשים הקשורים בעדות החודש. שני המעשים מתחילים במילים 'באו שנים...' וזהו סימן לתלמידים לזהות שמתחיל סיפור חדש, וכך לחלק את המשנה לשלושה חלקים.

ג. הבנה ופרשנות

משימה 2 עוסקת במטרה שלשמה היו לרבן גמליאל צורות הלבנות.

במשימה 3 על ידי ההשלמה של הדברים שנאמרים על ידי הדמויות במעשה הראשון (בלשון התלמידים), התלמידים מבינים את מה שהתרחש במעשה.

במשימה 4 התלמידים נדרשים להבין את הסיבות לכל דעה. הסיבה לדברי רבי יוחנן בן נורי נמצאת בהסבר המופיע לפני המשימה: הלבנה אינה יכולה להיראות באותו יום בבוקר ובערב. הסיבה לדברי רבן גמליאל מופיעה בדברי הרב קהתי: רבן גמליאל ידע על פי חשבון שהלבנה צריכה להיראות באותו ערב, לכן קיבל את העדות של העדים. לגבי הבוקר הוא סבר שמדובר בטעות, אך טעות זו אינה פוסלת את העדות של הערב.

משימה 5 עוברת למעשה השני. לאחר שהתלמידים מצטטים את דברי העדים 'ראינוהו בזמנו ובליל עיבורו לא נראה', הם צריכים לצייר מה העדים ראו: בציור הראשון ירח דק מאד, בציור השני לא רואים את הירח בכלל.

[יש בעייתיות עם הבנת המעשה כפשוטו, כי העדים מעידים על מה שראו בליל השלושים עוד לפני שמגיע ליל השלושים ואחת (ליל עיבורו) אז כיצד אמרו 'ובליל עיבורו לא נראה'? ניתן להסביר שהם באו למחרת לומר זאת, או שהעדים אמרו רק 'ראינוהו בזמנו', והעם כולו לא ראה את הירח בליל המחרת. כך או כך החלטנו לא להביא זאת לתלמידים בחוברת, אך חשוב לדעת למקרה שתתעורר שאלה].

דברי רבי דוסא הכתובים במשל מורכבים להבנה. לשם כך במשימה 6 ישנה גם טבלה וגם הסבר שבו יש להשלים: כמו שלא הגיוני שאשה תלד ולמחרת תהיה בהיריון, כך לא הגיוני שהירח יראה ולמחרת לא יראה, לכן ברור שהם עדי שקר.

משימות 7-8 מעמיקות בטעמים לדעות ורמת החשיבה שבהן גבוהה. משימה 7 מתבססת על מה שלמדו, שרבן גמליאל בודק אם העדות מתאימה לחשבון, ולכן הוא ודאי קיבל את העדות של אותם עדים כי היא התאימה לחשבון, והניח שהירח לא נראה בליל המחרת כי היה מעונן או מסיבה אחרת, זה לא משנה, זה לא פוסל את העדות.

חכמים לעומת זאת סוברים שהעדות צריכה לעמוד בפני עצמה, ואם יש בה סתירה לא ניתן לקבל אותה.

כיוון שהמעשה ממשיך להתפתח במשנה הבאה חשוב במיוחד לוודא שהתלמידים הבינו מה מתרחש, מיהם החולקים ומהי המחלוקת.